

Handläggare
Lisa Allinger
Tel. 08-50825370
Maria Sköld
Tel. 08-50825203
Didara Muradova
Tel. 08-50825259

Till
Socialnämnden
2022-08-30

Stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens rapport ”Stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper”.
2. Ärendet överlämnas till stadsdelsnämnderna för kännedom.
3. Socialnämnden beslutar om fortsatt arbete med implementering gällande stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper.

Fredrik Jurdell
Socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024 har utökats till att även omfatta stöd till barn som anhöriga, anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism (VBE), anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld. Det finns flera goda exempel i staden på det arbete som bedrivs gällande de nya målgrupperna. Arbetet skiljer sig åt mellan stadsdelsförvaltningarna med anledning av att behoven ser olika ut. Socialförvaltningen ser också utvecklingsområden för att adekvat stöd ska bli tillgängligt för samtliga berörda invånare i staden. Den bifogade rapporten inleds med en beskrivning av arbetet med barn som anhöriga. Därefter följer ett stycke om anhöriga till personer med koppling till VBE, i kriminalitet och som drabbats av skjutningar och dödligt våld. Rapporten avslutas med en redogörelse för kommande aktiviteter, utmaningar och framgångsfaktorer.

överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom samt beslutar om fortsatt arbete med implementering gällande stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper.

Bakgrund

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024 antogs av kommunfullmäktige i juni 2021. Målet med programmet är att staden ska ha ett anhängsperspektiv som genomsyrar alla verksamheter och yrkesgrupper som möter anhöriga. Syftet är att öka kvaliteten i stadens socialtjänst så att anhöriga får ett likställigt stöd i att bättre kunna hantera sin livssituation, relationerna i familjen och med andra, föräldraskap, kriser samt annat som kan vara viktigt för den eller de anhöriga.

Programmet har utökats till att även omfatta stöd till barn som anhöriga, anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism (VBE), anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld. Under hösten 2021 lanserades ett uppdaterat stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. I materialet finns ett nytt avsnitt som handlar om barn som anhöriga. Där finns också konkreta tips på stöd som finns att tillgå för anhöriga barn. I samband med framtagandet av det nya programmet gavs socialförvaltningen i uppdrag att även ta fram ett stödmaterial kring arbetet med stöd till anhöriga till personer med koppling till VBE, anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld. I december 2021 fattade socialnämnden beslut om detta stödmaterial.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 24 augusti och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 25 augusti 2022.

Ärendet

I bifogad rapport redovisas stadens arbete kring de nya målgrupperna för stöd till anhöriga. Nedan följer en kort sammanfattning av rapportens innehåll.

Barn som anhöriga

Det är viktigt att komma ihåg att gruppen anhöriga barn inte är en ny målgrupp för socialtjänstens insatser. Anhängsperspektivet är indirekt centralt i det arbete som utförs inom ramen för barn- och ungdomshandläggning. En stor andel av de barn som aktualiseras för utredning inom socialtjänsten gör det utifrån misstankar om svårigheter hos vårdnadshavaren/den vuxne som påverkar barnet och leder till oro över att vårdnadshavaren/den vuxne brister i sin

omsorg om barnet. Att uppmärksamma anhöriga barn handlar därför till stor del om att även fortsättningsvis utveckla och förbättra det arbete som redan pågår inom socialtjänsten i staden. Viktiga inslag i det arbetet är stärkt samverkan med externa aktörer som t.ex. skola och förskola samt goda rutiner för att sprida kunskap om anmälningsskyldigheten och tilltro till att en orosanmälan kan leda till en positiv skillnad för det barn som berörs av oron.

I den bifogade rapporten redovisas en rad exempel på hur arbetet med stöd till barn som anhöriga bedrivs i stadsdelsförvaltningarna i nuläget.

BRA-samtal

Många stadsdelsförvaltningar lyfter fram BRA-samtal¹ som en satsning som hänger ihop med det nya programmet för anhörigstöd. BRA-samtal är en modell för att uppmärksamma anhöriga barns rätt till information, råd och stöd i syfte att öka barnets delaktighet och handlingsutrymme.

Barnrättssamordnare

Av 13 stadsdelsförvaltning har i dagsläget 10 förvaltningar en aktiv barnrättssamordnare som driver frågor som rör barnrättsperspektivet inom socialtjänsten i sin förvaltning. Uppdraget har för vissa utökats till att omfatta hela stadsdelsförvaltningens barnrättsarbete.

Barnkonsekvensanalyser

Ett konkret arbetssätt för att uppmärksamma anhöriga barns situation är att genomföra barnkonsekvensanalyser i alla beslut som får påtagliga konsekvenser för ett barn.

Skriftlig information

Några stadsdelsförvaltningar beskriver att de har tagit fram informationsmaterial som brev eller broschyrer som vänder sig till anhöriga barn.

Insatser till barn efter biståndsbeslut

En stor del av stadsdelsförvaltningarnas stöd till anhöriga barn utförs efter biståndsbeslut som fattas av barn- och ungdomsenheterna efter utredning enligt SoL.

Samverkan internt och externt

Att ge stöd till anhöriga barn åligger inte en enskild funktion eller enhet utan det är en uppgift som kräver många aktörer och en god samverkan. Stadsdelsförvaltningarna lyfter exempel både på intern

---

¹ BRA-samtal (barns rätt som anhöriga) är en modell utformad av Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2011 för att stödja personal inom kommuner, regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå tillväga för att uppmärksamma anhöriga barns rätt till information, råd och stöd.

och extern samverkan för att tillsammans uppmärksamma anhöriga barn och ge dem stöd. En stadsdelsförvaltning lyfter exempelvis att de som ett led i implementeringen av det nya programmet för anhörigstöd planerar för en samverkan mellan förvaltningens barnrättsamordnare och anhörigkonsulent. Andra exempel är samverkan mellan RVC (relationsvårdscentrum) och BoU (barn- och ungdomsenheterna) kring Trappan-samtal. Trappan är en modell utvecklad av Rädda barnen för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj.

Stöd till anhöriga barn i grupp

Utöver de gruppverksamheter som barn erbjuds av andra aktörer, i vissa fall i samverkan med socialtjänsten, lyfter en stadsdelsförvaltning att de i egen regi erbjuder stödgrupper för barn till föräldrar med missbruksproblematik. En annan stadsdelsförvaltning beskriver att Familjerätten erbjuder gruppverksamheten Skilda världar till barn som lever med föräldrar som inte bor tillsammans och där det finns samarbetssvårigheter. Några stadsdelsförvaltningar lyfter att de planerar för ett upplägg kring anhörigstöd riktat till barn som kan erbjudas både individuellt och i grupp.

Lotsa vidare till andra stödinsatser

En viktig uppgift för socialtjänsten är att informera om och skapa förutsättningar för barn att ta del av stöd till anhöriga som erbjuds av externa aktörer. Stadsdelsförvaltningarna lyfter fram Bris stödgrupper och Ersta Vändpunktens barn- och tonårsprogram.

Anhöriga till personer med koppling till VBE, i kriminalitet och som drabbats av skjutningar och dödligt våld

De senaste årens utveckling kring våldsbejakande extremism (VBE), ökad kriminalitet och dödligt våld innebär att också stödet till anhöriga i dessa miljöer behöver utvecklas. För individer som är på väg att lämna våldsbejakande miljöer och/eller kriminalitet är familj och anhöriga ofta en motiverande faktor.

I samband med framtagandet av Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024 gavs socialförvaltningen i uppdrag att ta fram ett stödmaterial gällande målgrupperna anhöriga till personer med koppling till VBE, i kriminalitet och som drabbats av skjutningar och dödligt våld. I stöd materialet

- beskrivs ingången till socialtjänsten
- definieras det interna stödet som kan bestå av krisstöd och råd och stöd.
- ges goda exempel på stöd till anhöriga för målgrupperna
- ges kontaktuppgifter till externt stöd till anhöriga.

Ingången till socialtjänsten

Den anhörige kan t.ex. komma i kontakt med socialtjänsten antingen genom att hon eller han själv kontaktar socialtjänsten, eller att socialtjänsten uppmärksammat ett behov av stöd i kontakten med en person som är aktuell inom socialtjänsten eller genom att information kommer in på annat sätt. Det kan t.ex. handla om en myndig person som har insats i form av sociala insatsgrupper (SIG)² och som berättat om en anhörig som socialtjänsten tror kan vara i behov av stöd. Stödet från stadsdelsförvaltningarna kan exempelvis handla om enskilda samtal eller samtal i grupp. En del av stödet handlar också om att ge praktiskt och informativt stöd, hantera akuta kriser som uppstått samt länka vidare till andra verksamheter och arbeta uppsökande. För att kontakt ska kunna tas med den anhöriga i ett sådant fall måste samtycke inhämtas.

Stadsdelsförvaltningarna är olika organiserade vilket innebär att det kan se olika ut hur och av vilken funktion stödet till anhöriga utförs. Oberoende av organisation ska anhöriga få likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor. Stöd till anhöriga kan ges av exempelvis anhörigkonsulenter, öppenvården för vuxna, öppenvården för barn- och unga, lotsar inom SIG och från socialförvaltningens behandlingsenhet.

Stöd till den som är anhörig

I samtal med den anhörige behöver man utreda vad för typ av stöd som den anhörige har behov av. Det kan exempelvis vara aktuellt med stöd i egen regi från den egna stadsdelsförvaltningen eller från stadens behandlingsenhet. Stödet ges i huvudsak inom ramen för råd och stöd men kan i enskilda fall även beviljas med stöd av 4 kap. 1 § SoL.

Intern och extern samverkan

Idag har flera stadsdelsförvaltningar ett riktat arbete med stöd till anhöriga. Exempelvis erbjuder en stadsdelsförvaltning ett anhörigstödsprogram med en insatssamordnare och två anhörigstödjare och som finansieras av stadens utvecklingsfond och erbjuder målgruppen stödsamtal och gruppsamtal. De samarbetar internt med exempelvis SIG och barn- och ungdomsavdelningen men också externt med exempelvis polisen och skolan. En annan stadsdelsförvaltning har en samverkan med en ideell förening i syfte

---

² Sociala insatsgrupper (SIG) är en arbetsmetod för samverkan mellan socialtjänst, polis, skola, arbetsmarknadsnämnden och andra aktörer för att hjälpa unga och vuxna att sluta begå brott, lämna en kriminell livsstil, kriminella miljöer och våldsbejakande extremism eller förhindra att unga vuxna utvecklar en kriminell livsstil eller involveras i våldsbejakande extremism. SIG finns i stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen och Spånga-Tensta.

att utveckla nämndens anhörigstöd och föreningens anhörigstöd så dessa kan komplettera varandra.

Krisstöd

En anhörig till en person som drabbats av exempelvis en skjutning eller dödligt våld, kan ha behov av samtalsstöd i den akuta situationen. Samtalen syftar främst till att stödja den anhörige till att sortera och hantera den akuta krisen och eventuellt hänvisa till fortsatt stöd.

Råd och stöd

Samtalsstöd utöver den akuta situationen till anhöriga bör också erbjudas. Stödet kan exempelvis ges av anhörigkonsulenter inom stadsdelsförvaltningen, från familjebehandlare i egen regi, från SIG-lotsar eller från socialförvaltningens behandlingsenhet. I de fall en person skadats allvarligt eller avlidit kan det ibland finnas behov av stöd i form av information exempelvis om hur man tar kontakt med Skatteverket, Försäkringskassan, försäkringsbolag, begravningsbyrå med mera.

Anhöriga till personer med koppling till VBE

Hur stödet ser ut till målgruppen anhöriga till personer med kopplingar till våldsbejakande extremism (VBE) skiljer sig åt beroende på stadsdelsförvaltningarnas lägesbilder och behov kring området. Några enstaka stadsdelsförvaltningar uppger att stöd till målgruppen inte varit aktuellt medan flera av stadsdelsförvaltningarna har ett utvecklat arbetssätt för att möta dessa målgrupper. Flera stadsdelsförvaltningar beskriver att de erbjuder målgruppen enskilda samtal med anhörigkonsulent eller inom ramen av sin öppenvårdsverksamhet för råd och stöd och vägledning. Det förekommer att anhöriga utifrån behov hänvisas vidare till socialförvaltningens behandlingsenhet eller externt till exempel Fryshusets verksamhet Exit. En annan möjlighet kan vara regionens första linjen-samtal på vårdcentral.

Enstaka stadsdelsförvaltningar har även tagit fram en förvaltningsövergripande rutin mot våldsbejakande extremism där det framgår att samtliga verksamheter inom förvaltningen ska uppmärksamma och motverka VBE. Rutinen säger också att social insatsgrupp (SIG) anförtros uppdraget att bistå enskilda som är motiverade att lämna VBE. Stödet är individuellt anpassat och den anhörige kan till exempel behöva information om socialtjänstens möjlighet att ge stöd till personer med koppling till VBE, eller om vad som kommer att hända med barn och vårdnadsförhållanden om anhöriga förväntas återvända från krigsdrabbade områden med minderåriga barn. När det finns behov av mer djupgående och pågående stöd för dessa anhöriga samråder medarbetare från olika enheter var bäst det stödet kan utföras.

Socialförvaltningen har även haft löpande samverkan mellan Center mot våldsbejakande extremism (CVE) och Rädda Barnens medarbetare i syfte att utveckla anhörigstödspektivet och ta tillvara de kunskaper som finns nationellt.

Anhöriga till personer i kriminalitet och som drabbats av skjutningar och dödligt våld

Anhöriga till personer med en kriminell livsstil påverkas ofta direkt eller indirekt av de val och handlingar som den personen gör och de konsekvenser det medför. Att vara nära anhörig till en person som lever i kriminalitet är ofta förknippat med rädsla och skam varför det kan vara svårt att be om stöd och hjälp. Behovet av stöd kan emellertid vara stort och de anhöriga kan behöva hjälp att hitta strategier för att stötta personen på ett bra sätt och samtidigt klara av sin egen vardag. Hur stödet ser ut till målgruppen anhöriga till personer i kriminalitet och som drabbats av skjutningar och dödligt våld skiljer sig åt i staden. Ett par stadsdelsförvaltning uppger att stöd till målgruppen inte varit aktuellt medan flera av stadsdelsförvaltningarna med särskilt utsatta områden har ett väl utvecklat arbetssätt för att möta dessa målgrupper. Flera stadsdelsförvaltningar beskriver att de erbjuder målgruppen krisstöd och att det ges via stadsdelsförvaltningens öppenvård. Stödet ges också via stadens centrala behandlingsenhet. Några stadsdelsförvaltningar erbjuder stöd till anhöriga i form av att söka upp anhöriga i anslutning till en skjutning och erbjuder konkret och praktiskt stöd i den akuta krissituationen och stöd i myndighetskontakter. En av dessa stadsdelsförvaltningar beskriver en stor flexibilitet kring vilken enhet eller vilka medarbetare som kan och ska utföra det uppsökande arbetet. Flera stadsdelsförvaltningar beskriver att de informerar om SIG genom informationskampanjer i lokalsamhället. I samband med det uppmuntras anhöriga till personer i kriminalitet att ta kontakt med förvaltningen. Nära samarbete mellan SIG och de som erbjuder anhörigstöd ses som en framgångsfaktor. En stadsdelsförvaltning erbjuder målgruppen anhöriga till personer i kriminalitet stöd i form av ett anhörigstödsprogram och erbjuder enskilda stödsamtal och gruppsamtal. Ett par stadsdelsförvaltningar anordnar föräldraträffar tillsammans med utbildningsförvaltningen och det lokala polisområdet. Två stadsdelsförvaltningar i staden erbjuder stöd till anhöriga med personer i kriminalitet som bygger på behandlingsmetoden CRAFT med fokus på kommunikationsfärdigheter, anhörigas mående, risk för våldsutsatthet, positiv förstärkning samt timeout. Målsättningen är att förbättra anhörigas mående, relationerna i familjen, minska det kriminella beteendet och öka viljan att ta emot stöd från samhället.

I vissa fall erbjuds skydd till hela familjen att byta ort eller lägenhet och ett nära samarbete med polisen är då av vikt. En stadsdelsförvaltning beskriver att de påbörjat ett samarbete och stöttar en ideell förening som består av anhöriga till personer som drabbats av skjutningar. Flera stadsdelsförvaltningar beskriver att de i vissa fall hänvisar anhöriga till första linjens psykiatri.

För mer information kring stadens arbete i samband med skjutningar eller dödligt våld se bilaga 2.

Jämställdhetsanalys

Erfarenheter från staden visar att de vuxna anhöriga som söker stöd utifrån att de ingår i de nya målgrupperna för stöd till anhöriga till stor del är kvinnor. Det är viktigt att arbeta för att nå fler anhöriga män för att stödet som erbjuds ska komma både kvinnor och män till del. Stöd till anhöriga har även stor betydelse för framgång i resultatet av de insatser och interventioner som erbjuds till den närstående och är därför också viktigt att erbjuda både kvinnor och män utifrån en helhetssyn på arbetet med anhöriga och deras närstående. Detta borgar för att anhöriga kvinnor inte blir ensamma i det upplevda ansvaret för den närstående utan att stödet till den närstående bli en gemensam angelägenhet för de anhöriga som delas lika mellan könen. Ur ett jämställdhetsperspektiv är detta en viktig fråga att följa.

Barnperspektiv

I rapporten beskrivs hur stadsdelsförvaltningarnas arbete med barn som anhöriga bedrivs efter att barn omfattas av stadens nya program för anhörigstöd. Att som barn få stöd i sin situation som anhörig är angeläget oavsett om barnet i övrigt har en trygg och stabil livssituation eller inte. Anhöriga barn som grupp löper större risk än andra barn för fysisk och psykisk ohälsa samt för skolrelaterade svårigheter som kan leda till försämrade möjligheter på arbetsmarknaden. Att gruppen barn som anhöriga numera finns med i programmet för anhörigstöd bidrar till att barn inte bara ses som skyddsvärda objekt utan också som ett subjekt som behöver få information och möjlighet att komma till tals och ställa frågor för att bättre kunna förstå sin situation. I stadens barnrättsarbete är utvecklingen mot en barnrättsbaserad socialtjänst angelägen att följa. Stödet till barn ser olika ut i de olika stadsdelsförvaltningarna. För att barns rättigheter ska tillgodoses på ett likvärdigt sätt är det viktigt att belysa det goda arbete som pågår i staden och att dela kunskaper och erfarenheter.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Behovet och efterfrågan av stöd till de nya målgrupperna för stöd till anhöriga ser olika ut i stadsdelsförvaltningarna och att det har bidragit till att arbetet har kommit olika långt i olika delar av staden.

Det finns flera goda exempel i staden på det arbete som bedrivs gällande målgrupperna. Socialförvaltningen ser också utvecklingsområden för att adekvat stöd ska bli tillgängligt för samtliga berörda invånare i staden.

Socialförvaltningen ser behov av att fortsätta implementeringen av programmet för stöd till anhöriga och att fördjupa arbetet med de nya målgrupperna för stöd till anhöriga. En viktig del i detta arbete är att sprida kunskap från de stadsdelsförvaltningar som har kommit längre i arbetet och att dela erfarenheter mellan stadsdelsförvaltningar för att inspirera varandra i arbetet och skapa förutsättningar för likställighet i staden.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner rapporten Stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper och överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom samt beslutar om fortsatt arbete med implementering gällande stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper.

Bilagor

1. Bilaga 1 Rapport Stadens arbete med stöd till anhöriga för nya målgrupper
2. Bilaga 2 PM Att tänka på vid skjutningar eller dödligt våld